

Precisiewatermanagement

Waar staan we en welke stappen moeten nog genomen worden?

8 maart 2018, Idse Hoving, Karel van Houwelingen,
Frank Lenssinck en Erik Jansen

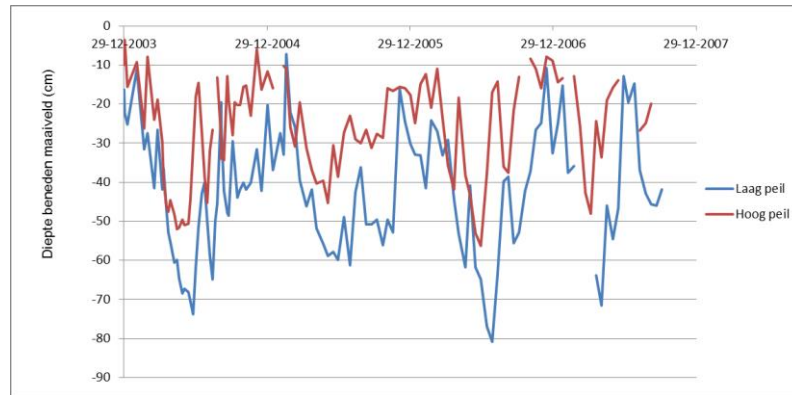

Watermanagement veenweide

- Compromis vinden tussen voldoende draagkracht en beperken van maaiveld daling
  - Hoog slootpeil (natuur en beperking maaiveld daling)
  - 'Laag' slootpeil verbetert draagkracht (landbouw)
- Heeft invloed op de hoogte van het grondwaterstandsverloop
- maar de grondwaterstand blijft sterk fluctueren

Verloop grondwaterstand

Slotpeil gestuurd watermanagement

- Vooral gericht op verlaging risico te nat of te droog (laag vs. hoog peil)
- Sturen grondwaterstand met slotpeil is weinig effectief door hoge slootweerstand
- Met onderwaterdrains wordt de werking aanzienlijk versterkt (significant vlakker verloop)
- Geeft alleen bij een laag slotpeil minder vernatting

Onderwaterdrains

Transitie naar sturen op grondwater

- Vochttoestand bodem is sterk gerelateerd aan de grondwaterstand
- Grondwaterstand zou zodoende leidend moeten zijn
- Daarom hier direct op sturen
- Dit vraagt zicht op de actuele grondwaterstand
- Doelstelling is leidend voor de hoogte waarop gestuurd wordt
- Randvoorwaarde is het gebruik van onderwaterdrains

Hoe sturen op grondwater?

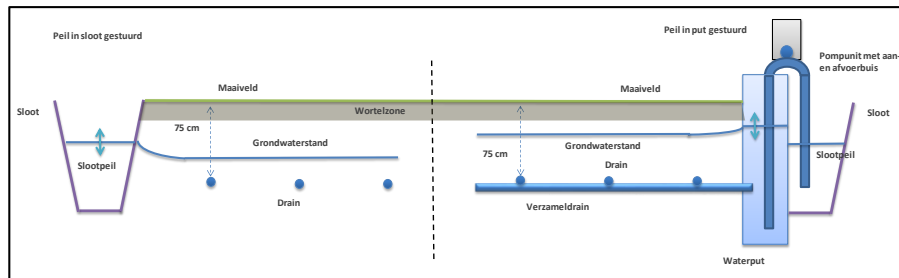
- Kan alleen effectief met toepassing van onderwaterdrains
- Zomer –/ winterpeil versterkt in principe werking van drains.
  - Extra drainage in het winter half jaar en extra infiltratie in zomer halfjaar
  - Bij hoog zomerpeil leiden onderwaterdrains in natte perioden tot extra vernatting
- Dynamisch slootpeilbeheer versterkt ook werking onderwaterdrains, maar variëren met slootpeil heeft nadelen:
  - Slootkanten verzwakken en extra baggervorming
  - Niet bevorderlijk voor de ecologie in de sloot
  - Range waarbinnen gevarieerd kan worden is beperkt

Precisiewatermanagement

- Met pompgestuurde onderwaterdrains (‘drukdrains’) kan veel directer op de grondwaterstand gestuurd worden
- Onafhankelijk van het slootpeil
- Met een pomp wordt de werking versterkt
- Bereik in ontwatering is groter
- Vergroot het aantal dagen met voldoende draagkracht
- Betere werking moet hogere kosten voor aanleg dekken

Ontwikkelstap met 'drukdrains'

Meerwaarde melkveehouderij

- Vergroten drainerend effect onderwaterdrains
- Onafhankelijk van slootpeil wat gunstig is voor:
  - Stevigheid slootkanten
  - Minder baggervorming
- Effectiever sturen op vernatting en verdroging
- Vergroten netto productie (betere grasbenutting)
- Verlagen N-gehalte gras
- Grotere N-benutting mest
- Levert bijdrage aan vermindering broeikasgasemissie

Meerwaarde maatschappij

- Vergroten infiltrerend effect onderwaterdrains en daardoor minder maaiveldddaling en broeikasgasemissie
- Onafhankelijk van slootpeil wat gunstig is voor:
  - Ecologie sloot
- Effectiever verminderen maaiveldddaling
- Verminderen broeikasgasemissie
- Verbeteren waterkwaliteit

Opzet onderzoek

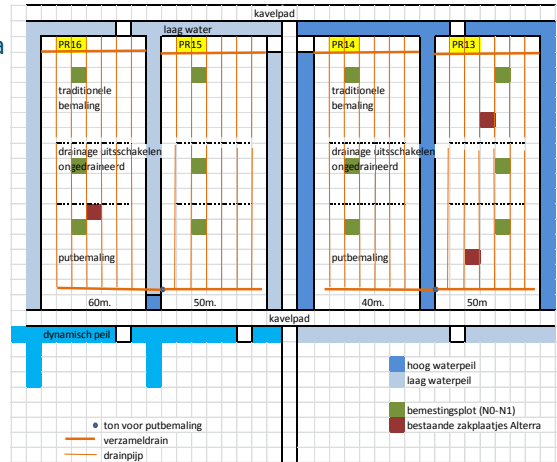
- Hoofdbehandelingen
  - Vast hoog peil (2 percelen)
  - Vast laag peil (2 percelen)
- Subbehandelingen (1)
  - Geen onderwaterdrains
  - Onderwaterdrains zonder putbemaling
  - Onderwaterdrains met putbemaling
- Subbehandelingen (2)
  - Geen stikstofbemesting (N0)
  - Wel stikstofbemesting (N1)

Inrichting

Selectie proefpercelen:

- Bodeminventarisatie Alterra
- Vast hoog peil: PR13-PR14
- Vast laag peil: PR15-PR16

Aanleg

Waarnemingen

- Grondwaterstanden
  - Handmatig - wekelijks
  - Diver - continu
- Slooppeilen
- Grasopbrengsten
  - behandelingen in tweevoud op veldjes van 1,5 x 10m
- Botanische samenstelling
- Analyse gras op N-totaal

Peilbeheer

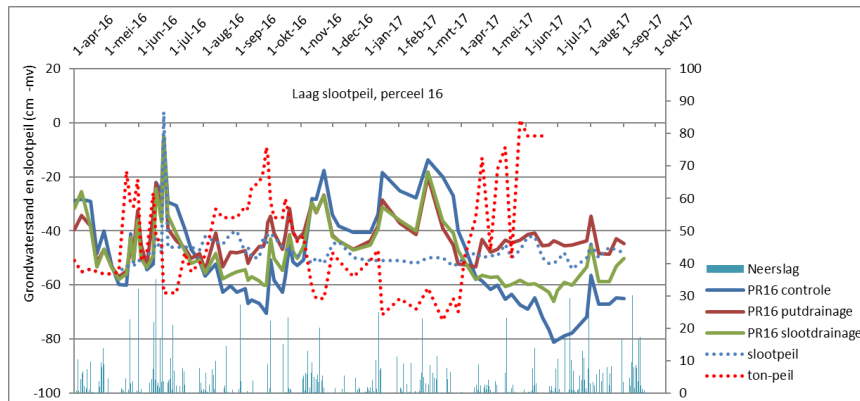
- Per putbemaalingsobject referentie peilbuis met diver;
- Dagelijkse meting peilbuizen;
- Gemiddelde grondwaterstand voor hoog en laag peil;
- Streefpeil voor de grondwaterstand bedraagt 35 à 40 cm – maaiveld;
- Handmatige uitvoering van het peilbeheer op basis van weersverwachting en actuele grondwaterstand

	AFVOER	draineren			
	AANVOER-1	infiltreren	peil 10 cm onder maaiveld		
	AANVOER-2	infiltreren	peil gelijk aan maaiveld		
actuele grondwaterstand (cm)	< 30	31-35	36-40	41-45	> 45
verwachte neerslag dag 1-3 (mm)					
0	AFVOER	0	AANVOER-1	AANVOER-2	AANVOER-2
0-10 mm	AFVOER	AFVOER	0	AANVOER-1	AANVOER-2
10-25 mm	AFVOER	AFVOER	AFVOER	0	AANVOER-1
>25 mm	AFVOER	AFVOER	AFVOER	AFVOER	0

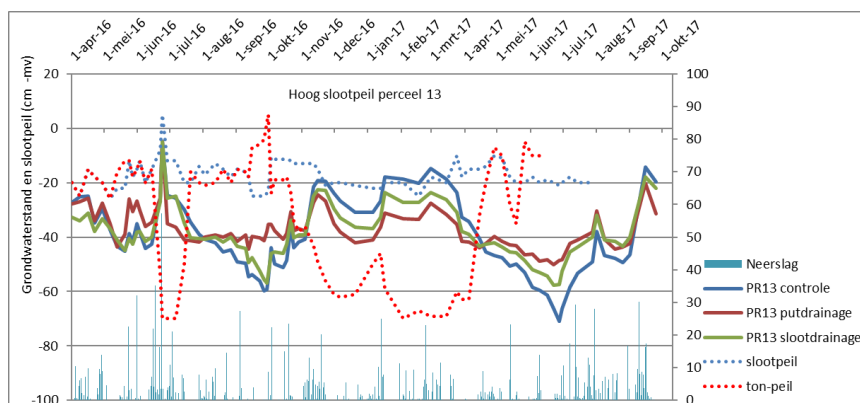

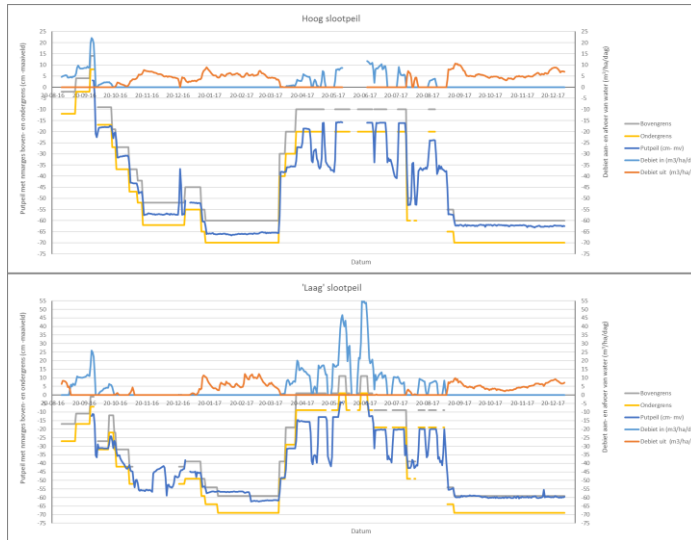
Resultaten 'laag' slootpeil (55 cm -mv)

Resultaten hoog slootpeil

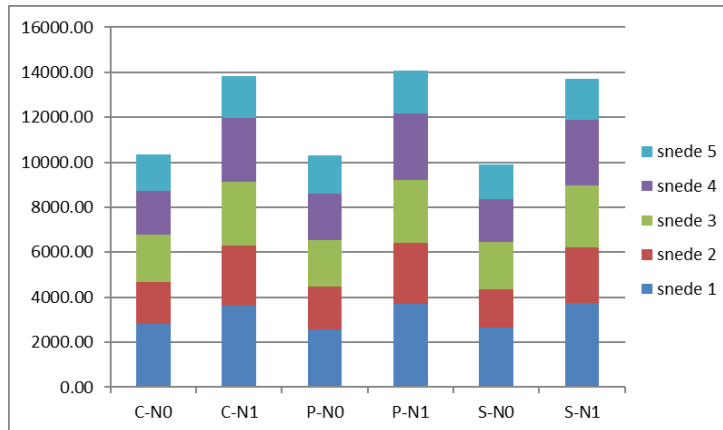

Hoeveel water wordt in- en uitgepompt?

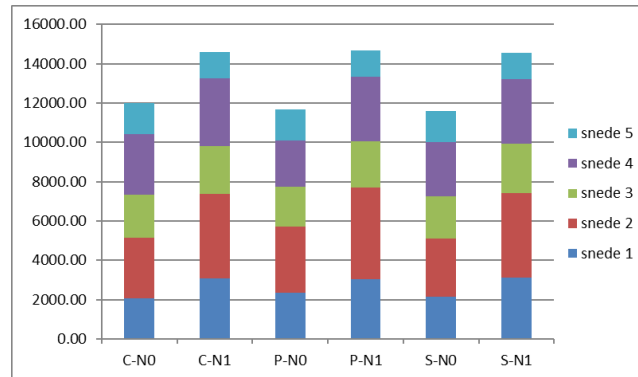
Grasopbrengsten 2016

- Geen significant effect op de grasopbrengst

Grasopbrengsten 2017

- Neiging lagere jaaropbrengst onbemeste drainobjecten
- Op bemeste drainobjecten compensatie door hogere N-benutting

In potentie sterke reductie maaiveldddaling!

- De maaiveldddaling vermindert in potentie met 75%, uitgaande van de relaties tussen de diepste grondwaterstand in het zomerhalfjaar en de gemeten maaiveldddaling (Jan van den Akker)

Voorlopige conclusies

- Putbemaling heeft effect!
- Zorgt voor extra infiltratie én extra drainage
- Resultaat putbemaling onafhankelijk van slootpeil
- Potentiële reductie maaiveldaling met 75%
- Extra waterafvoer leek extra draagkracht te geven
- Geen effect op ds-en N-opbrengst
- Wateraanvoer is bij 'laag' slootpeil 2,5 keer groter dan bij een hoog slootpeil. De waterafvoer is nagenoeg gelijk
- Zodoende wordt aanbevolen het slootpeil in te stellen op de gemiddelde gewenste grondwaterstand
- Grasopbrengsten blijven gelijk, N-benutting is hoger

Economie onderwaterdrains met putbemaling

- Aanname: totale grasopbrengst blijft gelijk
- Break even:
  - Meer beweiding (+30 extra weidedagen)
  - Minder vertrappingsverliezen en dus hogere benutting (+500 kg ds/ha)
  - Minder droogteschade?

Kosten			
Investering onderwaterdrainage		(€/ha)	2500.00
Jaarkosten 6,5% per 20 jaar		(€/ha)	162.50
Baten			
Extra grasbenutting (minder vertrappingsverliezen)		(kg ds/ha)	500
Besparing kosten aankoop maïs		(€/ha)	80.00
Voordeel voederwaarde weidegras		(€/ha)	23.15
Voordeel extra weidedagen	30	(€/ha)	67.85
Totaal voordeel		(€/ha)	171.00
Verschil		(€/ha)	8.50

Neveneffecten broeikasgasemissie

- Totale CO₂eq.-emissie Nederlandse veenweiden = 4,7 Mton/jaar (0,5 Mton lachgas en 4,2 Mton CO₂) = 2,5% nationale CO₂-emissie
- De CO₂ emissie van veengronden in landbouwkundig gebruik bedraagt ca. 20 ton per ha per jaar
- Onderwaterdrains beperken CO₂-uitstoot. Elke mm maaiveldvaling komt overeen met 2,26 ton CO₂ per ha.
- CO₂-emissie door energiegebruik (gas, elektra, vervoer) van gemiddelde Nederlander bedraagt 3,5 ton CO₂/jaar.

Bron: Akker, J.J.H. van den, R.F.A. Hendriks, 2014. Hogere grondwaterstanden voor veenweiden. Veenweiden: Aangepast watermanagement noodzakelijk voor beperking veenaafbraak. Bodem 6-2014, blz. 7-9.

Schatting mogelijke reductie CO₂-emissie

- 25% reductie van totale CO₂-emissie
- bij toepassing OWD op 50% areaal veenweide
- waarvan 25% drukdrains

	Areaal (%)	Reductie (%)	Totaal (Mton)
Huidige uitstoot Nederland totaal			4.2
Introductie onderwaterdrains			
- Geen drains	50	0	2.1
- Drukdrains	25	75	0.8
- Gangbare onderwaterdrains	25	25	0.3
Totaal uitstoot met drukdrains en gangbare onderwaterdrains (Mton)			3.2
Geschatte reductie CO ₂ -emissie (%)			25

Neveneffecten waterkwaliteit

- In veenweidegebieden is mineralisatie van veen een van de belangrijkste bronnen van nutriënten naar het oppervlaktewater. Alterra-rapport 2749, bijlage 3 (<http://edepot.wur.nl/392093>).
- Door een sterke reductie van veenafbraak wordt in potentie de emissie van nutriënten naar het oppervlaktewater verminderd.
- Door toepassing van onderwaterdrains wordt het maaiveld droger en is de kans op afspoeling van nutriënten lager.

Verder met precisiewatermanagement

- Wat willen we bereiken?
- Hoe ver zijn we?
- Wat moet er nog gebeuren?
- Hoe gaan we dit realiseren?

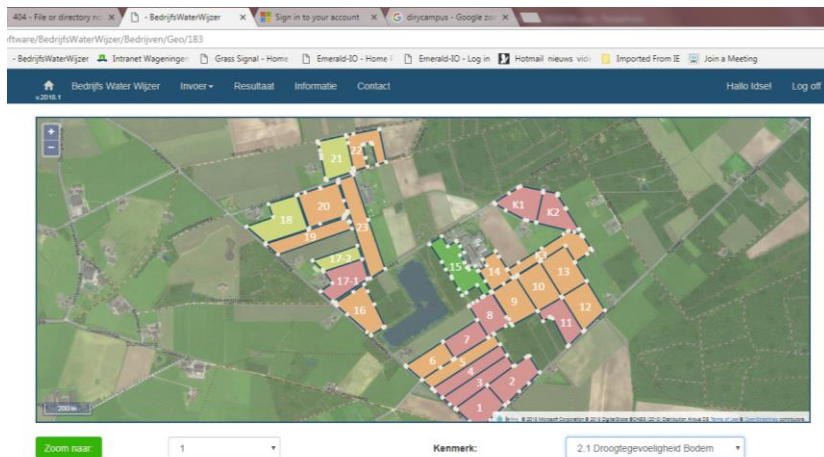
Wat willen we bereiken?

- Aansturen pomp op afstand
- Inzicht in actuele grondwaterstand
- Voorspelling bodemvochttoestand en grondwaterstand afhankelijk van de weersverwachtingstermijn
- Advies gewenst peil in waterreservoir om te sturen op draagkracht en potentiële reductie van CO₂-emissie
- Web based App met geoview van percelen, peilbuizen en pompputten voor ruimtelijk beeld inrichting, voorspellingen en adviezen

App op basis van geoview

- Voorbeeld (Bedrijfswaterwijzer) toepassing op akkerweb

31

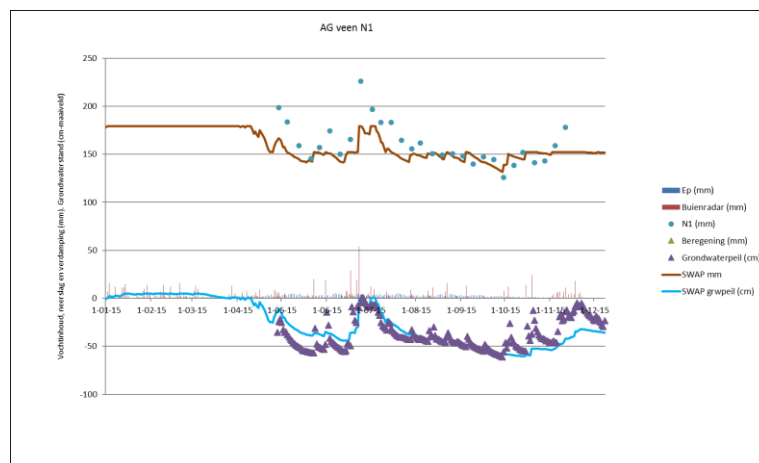
Hoe ver zijn we?

- Aansturing pomp op afstand wordt gerealiseerd
- We hebben zicht op benodigde pompcapaciteit
- Grondwaterstand wordt op afstand uitgelezen met sensor
- Bodemvochtsensoren geven nog geen bruikbare resultaten!
Specifieke ijklijnen zijn gewenst
- Algoritme grondwaterstand en putpeil lijkt minder relevant geworden. Het devies is maximaal afvoeren of maximaal aanvoeren (put leeg of put vol)
- Inzicht in bodemvochttoestand, echter het model volstaat niet voor complexe hydrologische situaties.
- Aan een verbetering van een bodemvochtmodel wordt gewerkt.
- Eerste ervaringen met tools op basis van geoview via Akkerweb

Modellering bodemvocht en grondwaterstand

- Zegveld, zonder buisdrainage

Wat moet er nog gebeuren?

- Implementatie van een verbeterd bodemvochtmodel
- Verkennen mogelijkheden om bodemvochtmodel zelflerend te maken op basis van bodem/Gt karakteristiek.
- Verbinden van losse onderdelen tot een volledige adviesmodule

Hoe gaan we dit realiseren?

- Projectvoorstel ingediend bij ZuivelNL, Stuurgroep aanpak Veenweiden Utrecht en waterschappen
- Centraal staat koppeling precisiewatermanagement met maaiveldddaling en potentiële CO₂-emissie reductie
- Doel project: Het realiseren van een webapplicatie voor praktische toepassing van precisiewatermanagement op veengrond om te sturen op maaiveldddaling, CO₂ emissie en draagkracht van de graszode.

Bedankt voor de
aandacht!

Voor meer informatie:

idse.hoving@wur.nl

